

LUONTOKOHTEIDEN RAUHOITTAMINEN JA *ILLINVIUOPAJA*-NIMI. 27.6.2022

Rovaniemen seurakunta
Rauhankatu 70
96200 Rovaniemi

LUONTOKOHTEIDEN RAUHOITTAMINEN JA *ILLINVIUOPAJA*-NIMI

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry lämpimästi kiittää ja onnittelee Rovaniemen seurakuntaa *Illinviuopajan* alueen rauhoittamisesta! Tällainen on kannatettavaa kotiseututyötä.

Totto ry:llä oli toimintansa alkuaikojen ohjelmassaan luonnonmuistomerkkien rauhoittaminen: Vuonna 1956 se teki aloitteen *Lootinpetäjän* ja *Somosen kiven* rauhoittamisesta. Molemmat toteutuivat ja nykyisin *Somosen luontokirkko* on perinteinen Rovaniemen seurakunnan tilaisuuksien paikka.

Illinviuopajan nimen alkuperä on varmaan ollut esillä rauhoituksen valmisteluissa. Se ei ole kuitenkaan tullut esille asian uutisoinnissa (ks. esim. Rovaniemen seurakunnan kotisivut 16.6.2022).

Totto ry lähettää nyt yhteistyötervehdyksenä Marketta Harju-Auttin tekemän selvityksen tästä paikannimestä. Teksti on vapaasti käytettävissä, kunhan kirjoittajan nimi mainitaan.

ILLINVIUOPAJA

Nimen määriteosa *Illi*

Jouko Vahtola käsittelee väitöskirjassaan (1980) Tornionjokilaakson ja Kemijokilaakson asutuksen historiaa nimistöntutkimuksen näkökulmasta. Keskiajan karjalaisvaikutus Kemijokivarressa tulee esille yhtenä kerrostumana (s. 360–361). Henkilönnimipohjaisia nimiä on sekä talonnimissä että luontonimissä.

Vahtolan mukaan Rovaniemen Hirvaalla on *Illi*-niminen talo *Illinniemiellä*, samoin Korkalossa talot *Ala-* ja *Yli-Illi* sekä Kemijoessa pyytöpaikat *Illinkari* ja *Illinväylä*. – *Illinviuopajasta* ei ole mainintaa.

Edelleen Vahtola tuo esille sen, että Pohjois-Pohjanmaalla *Illi*-nimet ovat varsin yleisiä, esimerkiksi Iijokisuun *Illinsaari*.

Nimen taustana on keskiajalla Novgorodissa palveltu *Ilja*-pyhimys, jonka nimen muunnos eli hypokorismi *Illi*-nimi on. – Kyseessä on sama nimi kuin *Elias*.

Nimen perusosa *vuopaja*

Rovaniemen alueella ja muuallakin Peräpohjolassa on vahva saamelaiskerrostuma paikananimissä. Monet sanakirjalähteet osoittavat, että saamelaisperäinen sana *vuopaja* tarkoittaa useimmiten kapeaa lahtea. Muita asuja ovat *uopaja*, *vuopio* ja *uopio*. Pohjoissaamessa se on nykyisin *vuohpi*. Samaa alkuperää on myös nyky-suomen *vuono*-sana.

Nimen perusosa *vuopaja* viittaa siihen, että kyseessä on vesistö nimi. Nykyisin nimellä *Illinvuopaja* varmaan tarkoitetaan veden lisäksi myös muuta ympäröivää aluetta. Vanhat kartat ja asiakirjat voivat kertoa sen, kuinka kauan nimi on ollut käytössä.

Illinvuopajasta pohjoiseen, Salmijärven pohjoispuolella on toinen paikka, Kemijoen lahti, *Keinuvuopaja*. Tässä nimessä määriteosakin on saamelaisperäinen *geaidnu*, joka merkitsee 'tietä ja kulkuväylää'. Tässä tuo tie on *Kolpeneenharju*.

Kaksi lähtökohtaa

Illinvuopaja-nimessä yhdistyy kaksi historiallista asutuskerrostumaa: Tällaisia on pohjoisen nimissä muuallakin. Tässä nimen perusosana on saamelaisperäinen luontoappellatiivi ja määriteosana karjalaisasuinen henkilö nimi. – Rovaniemen seurakunnan rauhoittamaan paikkaan sopii hyvin pyhimyksen nimestä lähtenyt nimi.

Yhteistyöterveisin

Esko Oikarinen
Totto ry:n puheenjohtaja

Marketta Harju-Autti
Totto ry:n varapuheenjohtaja
suomen kielen emeritalehtori

Kirjallisuutta

Häkkinen, Kaisa 2011: Nykysuomen etymologinen sanakirja. SKS.

Nykysuomen sanakirja 1952–1973: A–K, L–R ja S–Ö. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Suomalainen paikannimikirja 2007: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Vahtola, Jouko 1980: Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty. Nimistötieteellinen ja historiallinen tutkimus. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.

Vuorela Toivo 1979: Kansanperinteen sanakirja. WSOY.

Karttatiedot

Kansalaisen karttapaikka

Haku: Illinvuopaja ja Keinuvuopaja

Uusi Rovaniemi -lehti julkaisi nimiartikkelin 29.6.2022 nimellä otsikolla *Illinvuopaja-nimellä kaksi lähtökohtaa*. Teksti on julkaistu myös Rovaniemen seurakunnan Pääsky-lehdessä 4/2022.